

2. Postawy wychowawcze rodziców wobec dzieci

Opracowała Grażyna Soroka

W literaturze psychologicznej nauczyciele mogą znaleźć wiele różnych typologii postaw rodzicielskich wobec dzieci. Ich znajomość jest o tyle ważna dla wychowawców, że z jednej strony pozwala na dobrą i efektywną współpracę z rodzicami, a z drugiej poznanie typologii postaw rodzicielskich właściwych i niewłaściwych sprzyja uzyskaniu dobrych wyników wychowawczych i zapobiega powstawaniu zaburzeń osobowości.

Od lat trzydziestych czynione są próby wyodrębnienia i uporządkowania głównych typów postaw rodzicielskich wobec dzieci. Typologii takich było całe mnóstwo, nie sposób podać i opisać w tym materiale wszystkich.

"Oddziaływania wychowawcze rodziców muszą być tak przemyślane, aby zapewniły warunki wszechstronnego rozwoju dziecka i ściśle z rozwojem tym powiązanych zainteresowań intelektualnych, estetycznych czy kulturalnych - które łącznie wdrażają dziecko do właściwego kierowania swoim życiem, także później, w wieku dorosłym". (Ziemska M., Postawy rodzicielskie, Warszawa 2009, s.300)

Jedną z najbardziej interesujących typologii stosowanych w literaturze przedmiotu jest typologia postaw Marii Ziemskiej.

Według Marii Ziemskiej postawy rodziców można podzielić na:

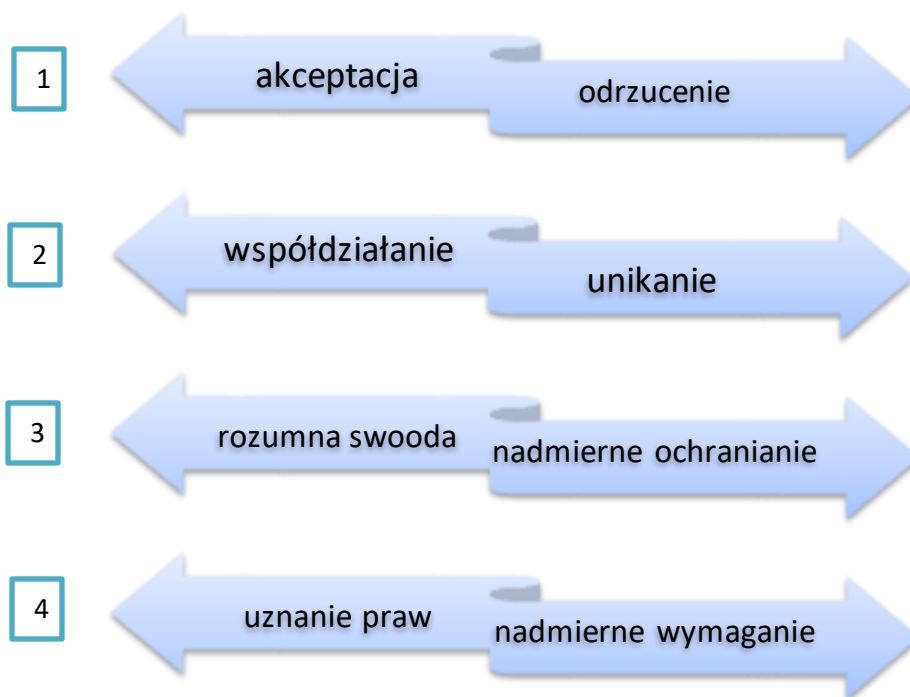
właściwe
postawy
wychowawcze

niewłaściwe
postawy
wychowawcze

Właściwe postawy wychowawcze

- są skierowane „ku dziecku”.
- bez przesadnej koncentracji, ale i bez nadmiernego dystansu
- nawiązanie z dzieckiem swobodnego kontaktu- ani napiętego ani też zbyt luźnego

Możemy wyróżnić 4 przeciwstawne pary postaw:

Akceptacja - skierowanie ku dziecku, rodzice mający tą postawę nie odrzucają dziecka, ale akceptują je takim jakie jest. Nie oznacza to też, że ich postawa jest bezkrytyczna – potrafią ganić dziecko, kiedy robi coś złego – ale akceptują je. mimo to. Rodzice lubią swoje dziecko i nawet małe jego zwycięstwa są dla nich powodem do radości. Wychowują z miłością, ale konsekwentnie.

Współdziałanie - rodzice uczą dziecko jak można osiągać coś razem przy współpracy z innymi.

Rozumna swoboda – rodzice z jednej strony chronią dziecko przed niebezpieczeństwami, a z drugiej chcą, aby wkraczało w otaczający go świat, rozwijają aktywność dziecka.

Uznanie praw dziecka - rodzice szanują tajemnice dziecka, doceniają to, co dziecko robi.

Niewłaściwe postawy wychowawcze

Odrzucenie - najbardziej niewłaściwa postawa. Rodzice odrzucający dziecko nie chcą mieć z nim do czynienia, nie lubią go, są agresywni, krytykują dziecko, nie interesują się nim, zastraszają.

Unikanie - rodziców nie interesuje dziecko, jego problemy, zainteresowania, plany czy marzenia. Przebywanie z dzieckiem nie sprawia im przyjemności, unikają kontaktów, dziecko jest pozostawiane same sobie, wysyłane na różne kursy, zajęcia pozaszkolne, brak stałości w wymaganiach od dziecka, lekceważenie zagrożeń oraz brak współpracy z dzieckiem.

Nadmierne ochranianie - ta postawa wynika z lękowego podejścia rodziców do otaczającego świata. Każda sytuacja może być dla dziecka stresująca, niebezpieczna. Rodzice starają się przesadnie chronić dziecko, wszystko może być zagrożeniem, rozwiązują problemy za dziecko, wyręczają je we wszystkim, ograniczają samodzielność dziecka.

Nadmierne wymaganie - rodzice chcą od dziecka więcej niż dziecko jest w stanie udźwignąć. Nie akceptują dziecka takim jakim jest – zawsze czegoś brakuje, zawsze mogłoby być lepiej, wytykanie błędów, oceniają i przymuszają do posłuszeństwa.

Jakie są konsekwencje postaw wychowawczych ?

Rodzice, którzy mają właściwe postawy wobec dziecka:

- chętnie otaczają je troskliwą opieką,
- dostrzegają i zaspokajają jego potrzeby,
- mają dużo cierpliwości
- tłumaczą i wyjaśniają
- łatwo nawiązują kontakt z dzieckiem,
- jest wzajemna sympatia i zrozumienie

Dziecko takich rodziców:

- jest wesołe, przyjacielskie, miłe, odważne
- ufne wobec rodziców- zwraca się do nich po rady i pomoc
- jest zadowolone
- wytrwale, zdolne do współdziałania, kontaktów z rówieśnikami
- podejmuje różne zadania
- troszczy się o własność swoją i innych, pomysłowe, bystre, w miarę pewne siebie

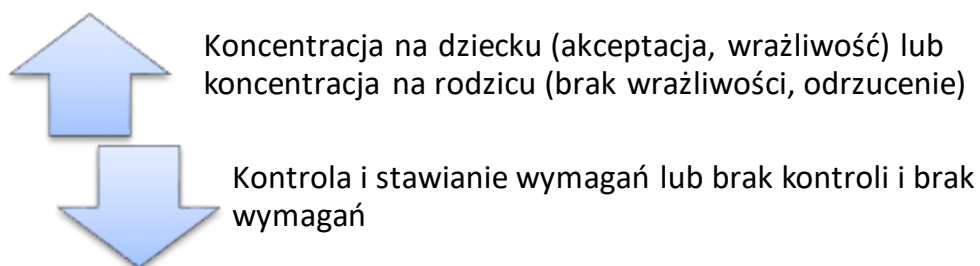
- łatwo przystosowuje się do różnych sytuacji
- dąży do pokonywania przeszkód

Postawy wychowawcze rodziców mają ogromny wpływ na:

- rozwój umysłowy: poziom inteligencji, osiągnięcia szkolne, koncentrację uwagi, ciekawość, twórczość, wybór zawodu
- cechy osobowości: samodzielność - zależność, ekstrawersja, introwersja, niepokój, poczucie własnej wartości i obraz siebie
- zaburzenia psychiczne: zaburzenia emocjonalne, depresja, schizofrenia, tendencje samobójcze, narkomania, agresja, psychopatia, przestępczość
- zaburzenia seksualne
- choroby fizyczne

Inna typologię proponuje **Marek Grondas** („Rozwijanie umiejętności wychowawczych- materiały dla nauczycieli i dyrektorów szkół”)

Postawy wychowawcze rodziców dadzą się sklasyfikować jako wzorce wychowania w dwóch wymiarach, z których każdy może występować w dwóch przeciwstawnych nastawieniach (Fontana D., Psychologia dla nauczycieli, str. 24-25):

Połączenie tych dwóch wymiarów daje w efekcie cztery typy stylów rodzicielskich:

	KONCENTRACJA NA DZIECKU (AKCEPTACJA, WRAŻLIWOŚĆ)	KONCENTRACJA NA SOBIE (RODZICU) - ODRZUCENIE, BRAK WRAŻLIWOŚCI
KONTROLA STAWIANIE WYMAGAŃ	AUTORYTATYWNY	AUTORYTARNY
BRAK KONTROLI BRAK WYMAGAŃ	POBŁAŻLIWY	ZANIEDBUJĄCY

Wzorce te powodują na ogół odmienne postawy wobec wymagań, jakie stawiane są dziecku w szkole.

STYLE RODZIELSKIE	POSTAWY WOBEC WYMAGAŃ STAWIANYCH
STYL AUTORYTATYWNY	
<p>Oczekuje od dziecka, że będzie się zachowywać rozsądnie i społecznie na poziomach zgodnych z wiekiem i zdolnościami. Oczekuje opinii od dziecka. Wyjaśnia swoje decyzje.</p>	<p>Oczekuje od szkoły:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zrozumiałych, jasnych informacji o celach pracy dziecka, zadaniach i zasadach oceniania. - że będą one dostosowane do możliwości dziecka - że będzie informowany o tym, jak dziecko sobie radzi i będzie się go zapraszać do partnerskiej współpracy w przypadku problemów
STYL AUTORYTARNY	
<p>Zapewnia kontrolę i siłę bez ciepła czy komunikacji dwukierunkowej. Ustala standardy absolutne. Wymaga posłuszeństwa, szacunku dla autorytetu, tradycji i ciężkiej pracy</p>	<p>Chce się dowiedzieć przede wszystkim o wymaganiach, cele nie są dla niego takie ważne. Oczekuje, że przed dzieckiem będą stawiane zadania wymagające stałej systematycznej pracy i że będzie ono za nie konsekwentnie oceniane. Bardzo mu zależy na systematycznej informacji nt. wszelkich niedociągnięć dziecka, jest skłonny do szybkiego reagowania (kary)</p>
STYL POBŁAŻLIWY	
<p>Niewiele wymagań od dziecka. Akceptujący, reagujący, skoncentrowany na dziecku.</p>	<p>Przed wszystkim chce, żeby dziecko dobrze się w szkole czuło. Wiele wymagań jest skłonny uznawać za przesadne lub restrykcyjne.</p>
STYL ZANIEDBUJĄCY	
<p>Zajęty własną aktywnością, niezaangażowany w sprawy dziecka i niezainteresowany jego aktywnością. Unika komunikacji dwukierunkowej i zwraca niewiele uwagi na opinie czy uczucia dziecka.</p>	<p>Od szkoły oczekuje przede wszystkim, aby zdjęła zeń jak największą część odpowiedzialności za dziecko. Nie jest zainteresowany szczegółami. Uaktywnia się w sytuacjach problemowych, aby pokazać, że jest dobrym rodzicem. Ma dużą skłonność do manipulacji</p>

Podsumowanie

Postawy rodzicielskie mają wpływ na zachowania się dzieci. Dobre, właściwe postawy rodziców decydują o pełnym rozwoju możliwości dziecka. Właściwe postawy rodziców zaspokajają podstawowe potrzeby psychospołeczne dziecka i nie prowadzą do powstawania zaburzeń w jego zachowaniu.

Postawy rodzicielskie wpływają na kształtowanie się więzi uczuciowej między jej członkami, co wpływa na atmosferę życia w rodzinie.

Postawy rodzicielskie wywierają także wpływ na rozwój emocjonalny dzieci oraz na kształtowanie się jego postaw wobec otoczenia.

Postawy wraz z metodami wychowawczymi przesądzają o tym, czy rodzina w należyty sposób wykonuje swoje zadania opiekuńczo-wychowawcze (dbanie o zdrowie dziecka, zaspokajanie jego potrzeb, prawidłowe kształtowanie jego osobowości). Ale również wpływają na prawidłowe kontakty z nauczycielami.